

Χαράλαμπος Γωγιός: «Εκτίθεμαι όπως δεν έχω εκτεθεί ποτέ ξανά»

Κοσμάς Βίδος,
27.03.2026

Ο Χαράλαμπος Γωγιός δέχθηκε την πρόκληση να γράψει μουσική για το διήγημα του Κάφκα «Γιοζεφίνε η αιιδός ή Ο λαός των ποντικιών» που γίνεται παράσταση στην Εναλλακτική Σκηνή της ΕΛΣ.

Μια κοινωνία, η κοινωνία των ποντικιών, που έχει χάσει τη μουσικότητά της, και μια ποντικίνα που διαθέτει – ή που πιστεύει πως διαθέτει – εξαιρετικά ταλέντα και έρχεται να επιβληθεί ως «εθνική αιιδός» σφυρίζοντας!

Είναι οι ήρωες του συμβολικού διηγήματος του Φραντς Κάφκα «Γιοζεφίνε η αιιδός ή Ο λαός των ποντικιών», του τελευταίου διηγήματος που έγραψε ο λογοτέχνης την περίοδο που έλιωνε από φυματίωση.

Κείμενο που θεωρείται μια ιδιότυπη «διαθήκη» των ιδεών του και ένας στοχασμός πάνω στην τέχνη, τη σχέση του καλλιτέχνη με την κοινότητα και τη μνήμη των ανθρώπινων κοινωνιών, η «Γιοζεφίνε» γίνεται τώρα μουσικοθεατρική παράσταση στην Εναλλακτική Σκηνή της Εθνικής Λυρικής σε σκηνοθεσία του Σάββα Στρούμπου – πρεμιέρα στις 27 Μαρτίου.

Την πρωτότυπη μουσική έχει γράψει ο Χαράλαμπος Γωγιός, ανταποκρινόμενος σε μια μεγάλη πρόκληση: να ντύσει με μελωδίες έναν κόσμο που (θεωρεί πως) δεν έχει αίσθηση της μουσικής.

Πόσο εύκολο ήταν αυτό;

Καθόλου! Ακόμα και τώρα που πλησιάζει η πρεμιέρα το παλεύω! (σ.σ.: γελάει.) Διάγω μία από τις πιο απαιτητικές και δύσκολες επαγγελματικές περιόδους της ζωής μου, παρότι ζούμε σε μια εποχή που μας κάνει να αμφιβάλουμε για τέτοιου είδους ιεραρχήσεις των προτεραιοτήτων μας. Είναι σαφέστατα μια πολύ σύνθετη ιδέα, κάτι το οποίο αντιλαμβάνομαι ως εξαιρετικά πειραματικό, δηλαδή δεν ξέρω αν θα βγει.

Ποιος σας ενέπλεξε στην περιπέτεια;

Ήταν μια περίεργη συγκυρία: Μου το πρότεινε ο Σάββας Στρούμπος αλλά την ίδια στιγμή η “Γιοζεφίνε” ήταν ένα από τα γραπτά του Κάφκα που με είχαν απασχολήσει στο παρελθόν. Το μοναδικό από τα γραπτά του που είχα σκεφτεί πως με ενδιέφερε να προσεγγίσω ως συνθέτης. Όταν ήρθε η πρόταση, ήμουν ήδη “κουρδισμένος”.

Τι ήταν εκείνο που κυρίως προκάλεσε το ενδιαφέρον σας;

Είναι ένα υλικό που διαλέγεται με πολύ ενδιαφέροντα τρόπο με το είδος του μουσικού θεάτρου, παρά το γεγονός ότι το κεντρικό του θέμα είναι αυτό που λέμε αμουσία.

Πώς λοιπόν ένας συνθέτης προσεγγίζει μια μουσική για την αμουσία;

Έχουμε να κάνουμε με έναν λαό, τον λαό των ποντικιών, που ζει απομονωμένος, σε συνθήκες επισφάλειας, και περιγράφει τον εαυτό του ως άμουσο. Όμως, ο αυτοπροσδιορισμός κάποιου ως άμουσου δεν εγγυάται την αμουσία του. Έχει να κάνει περισσότερο, ας πούμε, με την αυτοαντίληψη, ακόμα και με τη συστολή που μπορεί να τον διακρίνει. Επιπλέον εδώ έχουμε να κάνουμε με μια λογοτεχνική κατασκευή της αμουσίας, όχι με την κυριολεκτική απεικόνισή της. Αυτό κατά έναν τρόπο απελευθερώνει τον καλλιτέχνη.

Κατά τη γνώμη σας, ποιοι είναι οι συμβολισμοί που κρύβονται στο κείμενο;

Οι μελετητές έχουν μιλήσει για μια απεικόνιση μιας ουτοπικής κοινωνίας, πιθανώς μελλοντικής. Ή για την απεικόνιση της “εβραϊκότητας” του

Μεσοπολέμου. Έχουν υπάρξει ποικίλες συζητήσεις. Προσωπικά, μου έκανε μεγάλη εντύπωση μια δική μου συζήτηση με τον μουσικολόγο Πάρι Κωνσταντινίδη, ο οποίος μου πρότεινε μια ιδέα που μου φάνηκε εξαιρετικά ενδιαφέρουσα και πειστική:

Οτι ο λαός αυτός έχει να κάνει με την υποκειμενικότητα του αστικού προλεταριάτου των αρχών του 20ού αιώνα. Μιας κοινότητας η οποία εξαιτίας της βιομηχανικής επανάστασης, της αστικοποίησης, της αποκοπής από τους παραδοσιακούς τρόπους κοινωνικής οργάνωσης έχει αποκοπεί από την αυτόματη σχέση με κάποιου είδους μουσική παράδοση, με κάποιου είδους μουσικότητα, η οποία είναι εγγενής σε μια παραδοσιακή κοινωνία.

Ζώντας σε κατάσταση βιομηχανοποίησης, οι άνθρωποι μαζεύονται στις πόλεις, χάνουν τις ρίζες τους, εντάσσονται στον ρυθμό της μηχανής, στον μηχανικό ρυθμό ενός εργοστασίου. Υπό αυτή την οπτική σκέφτηκα πως έπρεπε η σχέση αυτού του λαού με τη μουσική να τεθεί ξανά σε μηδενική βάση. Αυτό αποτελεί στην ουσία τη δομική αρχή της δουλειάς μου. Η παράσταση ξεκινά με τα όργανα διαλυμένα, με τους μουσικούς να μην ξέρουν πώς και τι να κάνουν.

Έχουν τα όργανά τους σε κομμάτια, ψάχνουν να βρουν τρόπους να τα χρησιμοποιήσουν, τα χτυπούν με άχαρους τρόπους, βγάζουν περίεργους ήχους. Η επανεφεύρεση του μουσικού ήχου επικοινωνεί με αυτό που ο Κάφκα λέει στο διήγημά του όταν μιλά για τον τρόπο επικοινωνίας του λαού των ποντικιών και για το όποιο ταλέντο της Γιοζεφίνε στο σφύριγμα – στοιχείου που έχει να κάνει με την αχαροσύνη του ήχου.

Ξεκινώντας ακατέργαστα η κατάσταση σιγά-σιγά οργανώνεται. Ο λαός ξαναμαθαίνει μουσική υπό την επίδραση αυτής της υπερβατικής τραγουδίστριας. Μιας παρουσίας που επανεισάγει στην κοινότητα το διονυσιακό στοιχείο, το στοιχείο της παιδικότητας, έστω με άχαρους τρόπους, γιατί έχουμε να κάνουμε με ένα κείμενο με πολύ χιούμορ.

Πώς θα περιγράφατε τη μουσική που γράψατε;

Χρησιμοποιώ πολλούς πειραματικούς τρόπους. Δοκιμάζω πράγματα τα οποία είμαι πολύ περίεργος να δω πώς και αν θα λειτουργήσουν και θα δέσουν μεταξύ τους. Ομως σχεδόν το επιβάλλει το κείμενο. Είναι ο μοναδικός τρόπος. Υπάρχουν παράξενα πράγματα μέσα στη μουσική, υπάρχουν όμως και τραγούδια τα οποία ο λαός των ποντικιών τα ακούει και αναρωτιέται “τόρα αυτό είναι μουσική;”.

Τελικά τα ποντίκια του Κάφκα είμαστε εμείς;

Δεν έχω ιδέα. Το γεγονός ότι αυτά τα ποντίκια παρουσιάζονται ως εμείς και ως... όχι εμείς ταυτόχρονα είναι από τις πιο γόνιμες αντιφάσεις του κειμένου. Υπάρχουν όψεις αυτού του λαού αναγνωρίσιμες και υπάρχουν και όψεις που τον κάνουν να διαφεύγει από την ανθρώπινη κοινότητα.

Τελικά, ναι, τα ποντίκια μπορεί να είμαστε εμείς από την άποψη ότι στην πραγματικότητα κανείς δεν μπορεί να δώσει μια ασφαλή εικόνα για τον εαυτό του. Αυτό το πράγμα μας συνδέει όλους: Η αδυναμία μπροστά στην ικανότητα της ασφαλούς αυτοαντίληψης.

Τι αποκομίσατε από τη βόλτα στον κόσμο της Γιοζεφίνε;

Νιώθω απελευθερωμένος μέσα σε αυτή τη δουλειά. Είναι μια πολύ δημιουργική διαδικασία με έναν τρόπο που δεν συνηθίζεται. Μια δουλειά που με έχει βγάλει από την ασφάλεια που νιώθεις όταν δουλεύεις χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα μουσικά καλούπια. Θα ακουστεί παράξενο, όμως δεν ξέρω τι μου γίνεται σε αυτό το έργο. Νιώθω σαν να ξαναβρίσκω όλη τη διαδικασία, ότι εκτίθεμαι όπως δεν έχω εκτεθεί ποτέ ξανά. Θα δείξει.